

Sosyal Bilimlerde Geleceğin Meslekleri

Future Professions in Social Sciences

Salih GÜLEN^{(1), (2)}, İsmail DÖNMEZ⁽³⁾

Cited/Atıf: Gülen, S. & Dönmez, I. (2021). Sosyal bilimlerde geleceğin meslekleri, *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 13-21

ÖZET

Bireylerin ilgi-yeteneklerinin ve toplumsal değişimlerin meslek tercihlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu araştırmada sosyal bilimler alanında gelecekte popüler olması muhtemel meslekler incelenmiştir. Ulusal ve ulusal arası literatüre dayanan bu çalışma bir derleme çalışmasıdır. 21. Yüzyılda toplumu etkileyen, pandemi, endüstri 4.0, göç, 5G, uzay çalışmaları gibi önemli küresel değişimler ve eğitimden kaynaklı nedenlerden dolayı bireyin meslek tercihlerinin netleştiği söylenebilir. Gelecekte popüler mesleklerin sağlık ve dijitalleşme alanlarına yönelmesi muhtemel olsa da eğitim, sağlık, bilişim, tarım, sanat, spor ve müzik gibi alanlarda sosyal bilimler içerisinde değerlendirilebilecek meslek gruplarının da ön planda olması beklenmektedir.

ABSTRACT

It can be said that individuals' interests-abilities and social changes are effective in their choice of profession. In this study, professions that are likely to be popular in the future in the field of social sciences are examined. This study, based on national and international literature, is a compilation study. It can be said that the profession preferences of the individual have become clear due to important global changes such as pandemic, industry 4.0, immigration, 5G, space studies and education-related reasons that affect the society in the 21st century. Although it is likely that popular professions will turn to the fields of health and digitalization in the future, it is expected that occupational groups that can be evaluated within the social sciences in areas such as education, health, informatics, agriculture, arts, sports and music are also expected to be at the forefront.

MAKALE TARİHİ

Geliş Tarihi: 18.11.2020
Kabul Tarihi: 02.01.2021

ANAHTAR KELİMELER

Eğitim, geleceğin meslekleri, küresel değişimler, meslek, sosyal bilimler

ARTICLE HISTORY

Received: 18.11.2020
Accepted: 02.01.2021

ANAHTAR KELİMELER

Education, future professions, global changes, profession, social sciences

GİRİŞ

İcatlar ve yenilikler toplumda değişim ve farklılaşmaya yol açmaktadır. Nitekim dünyanın doğal döngüsü içerisinde bu değişim oldukça normaldir. Değişim ile beraber ortaya çıkan yenilikleri bireyin tanıması ve ayak uydurması önem arz etmektedir. Bu değişimler; 1990'lı yıllardan itibaren başlayan küreselleşme, süregelen göç hareketleri, 21.yy'da dijitalleşme, 2019 yılının sonlarında başlayan pandemi krizi, son yıllarda özel şirketlerin uzay çalışmaları veya iletişim teknoloji hareketleri olarak sıralanabilir. Tüm bu değişimler bireyin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapacağı meslek seçimlerini etkilemektedir. En büyük değişimlerin çoğunlukla dijitalleşme, roket sanayi, mühendislik ve sağlık alanları olduğu hissedilse de sosyal bilimler alanlarında da benzer değişimlerin olduğu

¹ Sorumlu yazar, e-posta: sgnova@windowslive.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Malazgirt MYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü

³ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Bulanık MYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü

unutulmamalıdır. Bir toplumun eğitim imkanlarının yetersizliği, iç savaşlara ve göçlere neden olurken, başka bir toplumda eğitim imkanları (küresel salgın sürecinde aşı çalışmaları gibi) günlük sorunların çözümüne yönelik çalışmaların artmasını sağlamaktadır. Eğitim, sosyal bilimler alanına verilen örneklerden sadece biridir. Sosyal bilimler alanında çeşitli meslek alanları bulunmaktadır. Bazı meslek alanları diğer bilimlerle iç içe geçmiştir. Dolayısıyla disiplinler arası çalışmalara imkân vermektedir. Genel olarak sosyal bilimler birey-çevre ve ilişki odaklı disiplinler ile ilgilenmektedir.

1.1. Sosyal bilimler nedir?

Sosyal bilimler temelde bilgi ve bilime yönelik fikirlerin, düşüncelerin ve söylemlerin ele alındığı uğraşı alanıdır. 16 yüzyıldan itibaren var olma çabası veren sosyal bilimler 19 yüzyıldan itibaren diğer bilimlerden ayrı bir yapıya bürünmüştür (Karataş, 2015; Žuk, 2020). Özellikle doğa bilimlerinin oluşmasıyla toplumun incelenmesi, bireyin incelenmesi, bireyin toplum ilişkileri, bireyin çevre ilişkileri ve bunlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi gerekmektedir (Fırıncioğulları, 2016). Bu incelemeleri günümüzde sosyal bilimler yapmaktadır. Temel olarak bireyin toplumla, birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğunun genel adı sosyal bilimlerdir. Eğitim, hukuk, antropoloji, felsefe, tarih, coğrafya, arkeoloji, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi gibi disiplinler sosyal bilimler çatısı altında yer alır (Bektaş, 2019). Birey bu disiplinler ile ilgilenir, uğraşı verir. Kendi ilgi ve yeteneklerine ek olarak değişen dünya düzeninin göre bir hesaplama yapar. Tanır, öğrenir ve kullanır. Birey sosyal bilimler disiplinleri çerçevesinde bir beceri, uzmanlık ya da çalışma alanı yaratır. Genel olarak çocukluğundan beri planlayıp uğraşı verdiği bu çalışma alanı meslek olarak düşünülebilir.

1.2. Meslek ve meslek gelişim kuramları

Meslek kavramı dilimize Arapçadan yerleşmiş ve “yeteri düzeyde nitelikli olma” anlamında kullanılmaktadır. Nitekim İngilizce “*profess*” ve ya “*profession*” kavramları bunu karşılamaktadır (Karaca, 2018). Aslında belirli bir eğitim ve deneyim sonunda, üretim ve hizmetle sonuçlanan, karşılığı alınan kuralları belirlenmiş iş olarak tanımlanabilir (Aydemir, 2018). Birey var olan meslekler içerisinde kendi ilgi yetenekleri ve değişen dünya düzenine uygun bir meslek tercihinde bulunur. Bireyin doğuşundan itibaren meslek seçimleri içerisinde bulunduğu, çeşitli aşamalarla ergenlik sonunda ya da yetişkinlik başında meslek tercihi gerçekleştirdiği söylenebilir. Bu konuda birçok bilim insanının geliştirdiği kuramlar incelendiğinde genel olarak benzer aşamalar olsa da yıllar içerisinde bireyin meslek tercihlerine bakış açısının değişikliği göze çarpmaktadır. Tablo 1’de bazı kuramlara göre bireyin meslek seçimi aşamaları verilmiştir.

Tablo 1. Bireyin mesleki gelişim süreci

Super Meslek Gelişim Süreci (Çoban, 2009)	Isaacson Meslek Gelişim Süreci (Karaca, 2018)	Gizenberg Meslek Gelişim Süreci (Yeşilyaprak, 2008)
1- Büyüme evresi (0-14 yaş)	1. Uyanış ve Farkında Olma (5-12 yaş)	1. Fantezi dönemi (5-11 yaş)
2- İnceleme evresi (15-24 yaş)	2. Meslekleri Keşfetme ve Araştırma (12-15 yaş)	2. Geçici seçim (deneme) dönemi (11-17 yaş)
3- Yapılanma evresi (25-44 yaş)	3. Karar Verme (15-18 yaş)	İlgi, yetenek, değer
4- Sürdürme evresi (45-64 yaş)	4. Hazırlık (18-23 yaş)	3. Gerçekçi Dönem (17-23 yaş)
5- Gerileme evresi (65+ yaş)	5. İşe Yerleştirme (24+ yaş)	Keşfetme, belirleme

Tablo 1 incelendiğinde Super, Isaacson ve Gizenberg’in ileri sürdükleri bireyin mesleki gelişim süreçlerine ait aşamalar görülmektedir. Genel olarak bu aşamaların çocukluk çağında başlaması ve ilerleyen yaşa bağlı olarak şekillenip bir karara bağlandığı anlaşılmaktadır. Bu kuramlara ek olarak Parsons’un geliştirdiği özellik-faktör yaklaşımı; (1) bireyi tanıma, (2) meslekleri tanıma ve (3) meslek seçme olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır (Nazlı, 2008). Bu yaklaşımların ortaya çıkma sebepleri gibi bireyin meslek tercihlerindeki farklılıkların çeşitli nedenlerinin olduğu düşünülmektedir.

2. MESLEK TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

Bireyin meslek tercihi çeşitli gelişim kuramlarına göre farklılık göstermektedir. Roe’nun mesleki gelişim kuramına göre bireyin çocukluk yıllarındaki ilgilerinin temelindeki ihtiyaçların karşılanması ile ilgilidir (Durmuş, 2012). Super’in mesleki gelişim kuramına göre meslek birey-çevre etkileşimi ile

oluşan benliğin tercihlere yansımalarıdır (Çoban, 2009). Benzer şekilde Holland'ın mesleki gelişim kuramına göre bireyin meslek tercihi kişiliği ile ilgilidir. Aynı meslek grupları benzer kişilikleri göstermektedir (Karaca, 2018). Söz konusu meslek gelişim kuramlarının özünde çocukluk yıllarından başlayan ilgi ve yeteneğin kişiliğin etkisi ile yaptığı tercihler sonucu bireyin mesleği belirlenmektedir. Bunlara ek olarak yaşlılık oranının artması, (doğum oranının düşmesi ile toplumda yaş ortalamasının yükselmesinden kaynaklanmaktadır. Bu oran artınca iş gücü azalmaktadır.), nüfus artışı ve makineleşme gibi etmenlerde meslek tercihlerini etkilemektedir (Işık ve Erol, 2020; Yasım, 2020). Genel olarak meslek seçimini etkileyen yetenek, ilgi, cinsiyet ve yaş, psikolojik gereksinimler, güdülenme, eğitim, zekâ, aile, sosyo-ekonomik düzey, meslek değerleri, statü, yenilikler, hareketler ve global düzeyde değişimler gibi etmenler olduğu söylenebilir (Karaca, 2018). Tüm bu etmenler içerisinde şüphesiz eğitim ve global düzeyde meydana gelen değişimlerin veya yeniliklerin ayrı bir yer tutmaktadır.

2.1. Eğitim

Eğitim, bireyin zihnen ve bedenen, toplumsal veya istenilen gereksinimler doğrultusunda davranışlarının geliştirilmesi, belli amaçlar doğrultusunda yeni beceriler, davranış ve bilgilerin kazandırılması çalışmalarının tamamına denir (Akyüz, 2008). Bireyin eğitimi, seçtiği mesleği ile paralellik göstermektedir. Avukat olmak isteyen hukuk okuması, öğretmen olmak isteyen eğitim okuması gibi örnekler verilebilir. Bir de çağın gereklerine ayak uydurmak gibi eylemlerden dolayı meslek seçimleri verilen eğitime göre değişiklik gösterebilmektedir. Artan teknolojik gelişmeler ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler üniversitelerin veya okulların bu alandaki meslek gruplarına göre entegre etmesine neden olmuştur. Ayrıca birçok bireyin okullarda bilişim teknolojilerine yönelik meslek gruplarının artmasının olumlu bir gelişme olarak görüp buna göre meslek tercihi yapabilmektedir (Tataj ve Kola, 2021).

Bireyin meslek tercihleri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda olması gerekmektedir (Akalin, 2006). Maddi kazanç, sosyal statü veya rekabetçi yaşam tarzının dayatması ile yapılmamalıdır. Özellikle ülkelerin ekonomik özellikleri, politikaları değil çağın gerekleri ve bilimsel ilerleyiş göz önüne alınarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek tercihleri yapılmalıdır (Tatlı, Kazan ve Öngel, 2021). Yıllar içerisinde meslek tercihlerinin değişmesinde bir sürü etken veya neden söylenebilir. Bir dönemlerin çokta popüler olan mesleklerinin günümüzde rağbet görmemesinin yerel veya küresel nedenleri mümkündür (Ayrıntı, 2020). Genel olarak kaybolan mesleklerin yerinin yeni meslek grupları ile dolacağı kanısı hâkim olabilmektedir (Yasım, 2020). Yeni meslek grupları ile beraber yeni işçi sınıflarının oluşması da muhtemeldir. Makine-insan sınıfının oluşması çok uzak olmadığı düşünülebilir (Işık ve Erol, 2020). Günümüzde bireyler ile geleceğin meslekleri hakkında söyleşi veya araştırma yapıldığında sağlık ve eğitim odaklı meslek gruplarının çoğunlukta olduğu bilinmektedir (Balçın, Yavuz Topaloğlu, 2018; Bulut, 2018). Genel olarak araştırmalar bireyin ilgi, yetenek ve beklentileri doğrultusunda yaygın mesleklere ek olarak gelecek meslek gruplarına yönelik daha fazla bilgilendirmenin yapılması gerektiği bilinmektedir (Karaca, 2018).

2.2. Küresel değişimler

2.2.1. Küresel salgın

İnsanoğlu tarihinin birçok döneminde yerel ve küresel salgınlarla baş başa kalmıştır (Kurt, Sehitoglu ve Şengüllendi, 2020). Son otuz yılda bile aralıklarla kuş gribi, domuz gribi ve Kırım Kongo kanamalı ateşi gibi salgınlar ile mücadele etmiştir. 2019 Aralık ayı itibarıyla bir virüsün insan bedenine grip hücreleri ele geçirmesiyle başlayan küresel salgın ise insanoğlunun son sınavı olarak görülmektedir. Corona veya Covid19 olarak nitelendirilen bu virüsün çok hızlı yayılması, aşısının olmaması ve artan nüfus gibi etmenlerden dolayı 2020 Mart gibi tüm dünyada etkisini göstermiştir (Serinikli, 2021). Yoğun kısıtlamalar, sosyal hayatın ortadan kalkması, okulların uzun süreli tatili ve karantina dolu günler ile bir yıldan fazladır devam etmektedir. Salgın döneminde insan davranışları, değişimleri ve hastalıkları ile hijyen tutumları önem kazanmıştır. Salgın ve karantina sürecinde gıda tüketimi, hijyen maddelerinin tüketimi, ve çalışma alışkanlıkları neredeyse tamamen değişim göstermiştir (Dönmez ve Gürbüz, 2020). Özellikle virüs, salgın hastalıklar, aşı, bağışıklık sistemi gibi çalışma alanları hız kazanmıştır. Muhtemelen gelecekte de bu alanlar popüleritesini korumaya devam edecektir. Bunların yanı sıra egzersiz, spor, müzik aleti çalma, resim yapma, meditasyon, yoga, organik tarım, toprak veya çevre

uğraşları gibi meslek gruplarının da önemi artmıştır. Ayrıca salgın sürecinde teknoloji kullanımı, internet ve teknolojik araçların önemi oldukça artmıştır (Ayrıntı, 2021).

2.2.2. Uzay araştırmaları

Eskiden beri insanoğlunun uzaya yönelik merakı söz konusudur. Gidip keşfetmek, fethetmek ve koloni kurmak en büyük idealler arasında bulunmaktadır. Günümüzde bu devam ederken şimdilerde uzaya gönderilen roketler, bunların geri dönmesi, dünya yörüngesinde yapay uydular ve bunların iletişim amaçlı kullanılması, başta mars olmak üzere başka gezegenlerde hayat bulma umudu gibi araştırmalar devam etmektedir (Gülen ve Demirkuş, 2014; Oskay, 2020). Durum böyle iken birçok devlet ve şirket sahipleri uzayı tıpkı keşfedilmeyi bekleyen bir maden olarak algılamaktadırlar (Bebitova ve Roduplu Şahin, 2020). Nitekim birçok insan için uzay araştırmaları kıtlık, sosyo-ekonomik, çevresel ve ekolojik sorunların tamiri, giderilmesi gibi alanlarda umut vadetmektedir. Bu umut alanlarından yeni meslek grupları veya bazı mesleklerin popülerliği artmaktadır. Tarım, uzay araştırmaları, roket sanayii, çevre mühendisliği, hava mühendisliği, ekoloji uzmanlığı gibi daha birçok meslek grupları için fırsat olabilir.

2.2.3. 5G

Mobil iletişim teknolojilerinin beşinci nesli olarak bilinen 5G aslında cep telefonlarının ve dijital teknolojilerinin çok geniş bir bant içinde kullanımınıdır (Gohil, Modi ve Patel, 2013). Burada unutulmamalıdır, beşinci nesil dördüncü nesilden bir fazla ya da bir katı büyüklüğünde değil, çok çok daha fazla geniş ve büyük bir iletişim ağını kast etmektedir. İletişim, sağlık, uzay araştırmaları ve telekomünikasyon gibi alanlarda çığır açmaktadır. Bir doktor çok uzak bir mesafeden dijital teknolojileri kullanarak başka bir ülkedeki hastayı ameliyat edebilir. Bir cep telefonu ile yanındaymış gibi görüntülü konuşma veya bir bilgisayardan diğerine binlerce kat daha hızlı veri aktarımı gibi birçok kolaylık sağlamaktadır. Aslında 2020 itibarıyla faaliyete geçmesi beklense de yoğun iletişim ağları, baz istasyonları gerektirdiğinden henüz tamamlanamamıştır (Mitra ve Agrawal, 2015; Yusifov, Ragimova, Abdullayev ve Imanova, 2020). Bu konuda endişelerde mevcut 5G teknoloji için birçok baz istasyonu kurulması ve birçok yapay uydunun Dünya yörüngesine gönderilmesi gerekmektedir. Bu durumun radyasyona neden olup olmayacağı henüz bilinmemektedir. Fakat 5G teknolojisinin başta radyasyon olmak üzere, 5G araçları, 5G kullanımı, 5G mühendisliği gibi meslek alanları oluşturduğu düşünülmektedir.

2.2.4. Göç

Göç, bireyin savaş, afet, sürgün, iş ve meslek arayışı veya gönüllü hareketliliği sonucu oluşmaktadır. Göç hareketlerinin üç önemli sebebi bulunmaktadır. (1) Zorunlu göç; savaş, afet ve sürgünlerden dolayı insanın yuvasından zorunlu ayrılışa bırakılmasıdır. (2) Gönüllü göç; bireyin daha iyi yaşam şartları aradığı durumlarda oluşur. (3) İşgücü göçü; bireyin yaşam alanında iş bulamaması, ekonomik bir kazanç sağlayamaması veya kendi mesleğini icra edememesi gibi nedenlerden oluşur (Sarı Gerçil, 2019). Bu nedenlerin dışında dini nedenlerle göçlere rastlamakta mümkündür. 2019 verilerine göre 214 milyon uluslararası göçmen bulunmaktadır (Lecaj, 2019). Göç sayıları iş ve meslek tercihlerini de etkilemektedir. Özellikle genç nüfusun az olduğu ülkelerde iş gücü olma, fabrika veya sanayii kollarında yasa dışı, izinsiz çalışma ve ya farklı ülkelerde daha düşük fiyatlarda çalışma gibi nedenlerden dolayı iş ve meslek hayatını etkilemektedir (Taşkesen, 2017). Tüm bunların yanı sıra göç unsuru başlı başına bir meslek alanı olmaktadır. Göç ve nedenleri, barınma, gıda ve eğitim gibi unsurlar yeni meslek kolları oluşturmaktadır.

2.2.5. Endüstri 4.0

Artan sanayii ve teknolojik gelişmeler dünya üzerinde çeşitli hareketlenmelere neden olmuştur. Endüstri 4.0, toplum 5.0 gibi kodlamalı hareketler toplumlarda hızlıca mesleki değişimlere neden olmaktadır (Özkoku, 2020). 2011 yılından beri kullanılmaya başlanan Endüstri 4.0 kavramı dijitalleşme süreci planlama, programlama, veri kullanımı, yazılım ve bilişim teknolojilerinin entegreli kullanımı olarak tanımlanabilir (Koştı, 2020). Endüstri 4.0 kavramı ile grupların, şirketlerin yeni düzenleri, ürün döngülerini ve değer zincirine bağlı olarak birey ihtiyaçlarına odaklanmaktadır. Endüstri 4.0 yalnızca teknolojik gelişimleri değil toplumun tüm yönleri ile gelişimini desteklemektedir (Ecevit Satı ve Oktay Yılmaz, 2020). Bu alanda önümüzdeki yıllarda daha hızlı bir dönüşümün gerçekleşeceği ve bazı meslek gruplarının etkisini yitirerek yeni meslek kollarının oluşacağını sinyali vermektedir (Çark, 2020).

Ayrıca yapay zekâ uygulamalarının iş alanlarında sıklıkla kullanımı gibi nedenlerden dolayı iş gücüne olan ihtiyacın azalacağı endişesi hâkimdir. Bunun aksine yeni uygulama alanları veya yeni oluşumlardan dolayı yeni meslek grupları ve daha nitelikli çalışan arayışı doğuracağı düşünülmektedir (Yasım, 2020). Yeni ve öngörülen geleceğin meslek kollarında bireyin nitelikli olması hedeflenmektedir. Bu nitelikten kasıt endüstri 4.0 ile başarılı yarınların oluşturulmasında bireyin yirmi birinci yüzyıl (21yy) becerilerine sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır (Cengiz, 2019).

2.3. 21.yy Becerileri

Endüstri 4.0 ile beraber bireyin sahip olması hedeflenen 21yy becerileri Tablo 2’de gösterilmektedir. Dünya ekonomik formu (World Economic Forum (WEF), 2020) raporunda da desteklenen bu beceriler çağın gereklilikleri, eğitim sistemleri, geleceğin meslekleri bağlamında bireyin sahip olması gerekmektedir.

Tablo 2. 21.yy becerileri*

1. Öğrenme Becerileri	2. Bilgi ve Teknoloji Becerileri	3. Yaşam Becerileri
Yaratıcı Düşünme	Bilgi Okuryazarlığı	Esneklik ve Uyum
Eleştirel Düşünme	İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı	Kendini Yönetme
Yansıtıcı Düşünme	Medya Okuryazarlığı	Sosyal Beceriler
Argüman Yapabilme		Liderlik
Problem Çözme		Üretkenlik
İletişim		
İşbirliği		

*Tablo Çelebi ve Altuncu (2019), Çelebi ve Seninç (2019) ile Gülen (2016) çalışmalarına dayanarak hazırlanmıştır.

Tablo 2’de 21yy becerileri boyutları ve alt boyutlarıyla beraber görülmektedir. Buna göre; öğrenme, bilgi ve teknoloji ile yaşam becerileri 21yy becerilerinin alt boyutları olarak ele alınmıştır. Bu beceriler bireyin iş birlikleri kurarak, eleştirel bir bakış açısıyla, uygun araçlar ile bilgiyi toplama, analiz ve test etmesiyle gerçek hayat problemlerinin çözümünde kullanarak daha geniş bir topluluk kitlesine sunabilmesini sağlamaktadır (Yalı, 2021). Sabit bir içeriği olmayan bu beceriler günün koşullarına göre değişim göstermektedir (Sayın ve Seferoğlu, 2016).

3. GELECEĞİN OLASI MESLEKLERİ

Meslek ve geleceğin mesleklerine yönelik ulusal ve uluslararası literatür tarandığında sosyal bilimler alanında eğitim, sağlık ve dijital teknolojilerin kullanımı gibi alanlardaki değişimler baş göstermektedir.

Eğitim alanında uluslararası çalışmalar incelendiğinde; pedagoji, özel eğitim, öğrenme güçlüğü, dayanışma ve işbirliği gibi konulara hâkim meslek gruplarının önemi artmaktadır (Takala, Wickman, Uusitalo-Malmivaara ve Lundström, 2015). Ayrıca mesleki danışmanlık, kimlik arayışı, özellikle öğretmen eğitimlerinde kimlik arayışı meslek grupları içinde yer alabilir (Ruohotie-Lyhty ve Pitkänen-Huhta, 2020). Çevrimiçi, uzaktan veya web tabanlı eğitimler yanı sıra yüz yüze eğitimlerde önem kazanacaktır (Hockridge, 2013). Bunların dışında sosyal hizmetler alanında bazı meslek gruplarının önemi artabilir. İnsan yaşantısında giyim, makyaj, yaşam stili, tasarım ve toplum yaşantısı için sosyal hizmetler gibi meslekler önemli olacaktır (Nissen, 2020). Kriz yönetimi, sosyal hizmet uzmanlığı, sosyal pedagog, bakıcılık (yaşlı bakımı, evde bakım, çocuk bakımı) gibi mesleklerde rağbet görecektir (Pentini ve Lorenz, 2020). Sağlık alanında cinsel sağlık, hemşirelik, fizyoterapi, (Areskoug-Josefsson ve diğ., 2016) aşırı gıda tüketiminin artması ve masa başı işlerden dolayı kalp hastalığı, inme, kolorektal kanser ve diyabet gibi rahatsızlıklar artmaktadır. Bu hastalıklardan dolayı obozite, diyetisyen veya fiziki egzersizlikler uzmanlıkları artabilir. Ayrıca gıda çalışmaları (mühendislik, tüketim, ihtiyaç gibi) ile mutfak meslekleri önemi artmaktadır (Gillis, Whibbs ve Li, 2020). Artan tüm bilimsel çalışmalar nedeniyle, hayvan, insan ve doğaya yönelik deneylerden dolayı etik, etik mesleği daha çok önem kazanacaktır (Naidoo, Turner ve McNeill, 2020). Genel olarak cinsel sağlık, hemşirelik, fizyoterapi, dengeli beslenme, restoran işletmeciliği, diyetisyen, tüm fiziki egzersiz içeren spor dalları, gıda ve mutfak meslekleri geleceğin meslekleri olabilir. Bunlara ek olarak Dijitalleşme çabalarından dolayı

yapay zeka, dijital teknolojilerin kullanımı ve bunların bir çok meslek kolları içerisinde entegre edilmesi yeni meslek oluşumlarına neden olacaktır (Bartlett, 2020).

Türkiye yüksek iş gücü potansiyeli olan ama düşük sosyal dayanıklılık potansiyeli olan bir ülke olduğu belirtilmektedir (WEF, 2020). İş gücü bakımından ülkemiz birçok Avrupa ülkesinden daha iyi konumdayken iş bulma veya iş yaratma konularında düşük düzeylerde kalmaktadır. Özellikle genç nüfusun fazla olması, küresel değişimlere anında adapte olunamaması, yeni iş kollarının geç tanıtılması ve meslek tercihlerinin daha çok sınav sistemlerine dayanması gibi nedenler gösterilebilir (Gülen, 2020). Özellikle küresel değişimlerin yerinde takibi hayati bir önem taşımaktadır. Dünyanın hızla değişmesinin üç önemli nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler; (1) dijitalizasyon, (2) küreselleşme, (3) demografik değişiklikler ve göç olarak belirtilmektedir (YÖK, 2019). Bu üç önemli neden küresel düzeyde iş alanlarının ve yeni mesleklerin oluşmasında etkindir. Sadece yeni meslekler değil eski olan bazı meslek gruplarının da önemini vurgulamaktadır. Özellikle Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) 2019 yılındaki geleceğin meslekleri raporu incelendiğinde sosyal bilimler alanında bazı fakülte, bölüm veya programların gelecekte önem kazanacağı belirtilmiştir. Bunlara ek olarak yeni lisansüstü programlar önerilmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Yükseköğretim kurulu program, bölüm, fakülte önerileri

Fakülte	Ön lisans	Lisans	Lisansüstü
1. Bilişim	1. Öğretmen Yardımcısı	1. Dijital Dönüşüm Yönetimi	1. Politik Psikoloji
	2. Ev Eğitmenliği	2. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik	2. Nöro Ekonomi
		3. Dijital Ekonomi	3. Veri Analizi
		4. STEM-A Eğitmenliği	4. Etik Danışmanlık
		5. Yaşlılık Bilimi	5. Sürdürülebilir Ekoloji
			6. Sosyal Girişimcilik ve İşbirlikleri

Tablo 3'te görüldüğü gibi özellikle endüstri 4.0 gibi değişimlerin etkisi ile bilişim ve teknoloji entegreli meslek gruplarının sosyal bilimler alanına da etki ettiği görülmektedir. Buna göre bilişim fakültelerinin kurulması, dijital dönüşüm yönetimi, manevi danışmanlık ve rehberlik, dijital ekonomi, STEM-A eğitmenliği ve yaşlılık bilimi gibi lisans bölümlerinin kurulması önerilmektedir. Buna ek olarak öğretmen yardımcılığı ve ev eğitmenliği gibi önlisans programları da önerilmektedir. Özellikle lisansüstü eğitimin öneminin artması ve bireyin uzmanlaşması konularına katkı sağlayacağından politik psikoloji, nöro ekonomi, veri analizi, etik danışmanlık, sürdürülebilir ekoloji ile sosyal girişimcilik ve işbirlikleri programları önerilmektedir.

Ulusal ve uluslararası literatür eşliğinde yapılan tarama ve analizler ışığında gelecekte popüler olması muhtemel bazı meslek grupları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal bilimlerde gelecekte olası popüler meslekler

Alan	Meslek
Eğitim	STEM eğitimi, STEM eğitmenliği, STEAM ve STEM uygulamaları, psikoloji, davranış bilimi, kimlik-benlik uzmanlığı, sosyal hizmetler, sosyal hizmet uzmanlığı, sosyal pedagoğ, göç uzmanlığı, özel eğitim, öğrenme güçlüğü, dayanışma ve işbirliği, mesleki danışmanlık, uzaktan ve yüz yüze eğitim
Sanat, Spor ve Müzik	Ergoterapi, yoga eğitmenliği, meditasyon, giyim, makyaj, yaşam stili, tasarım, tüm fiziki egzersiz içeren spor dalları
Sağlık	Estetik, kozmetik, ayak bakımı uzmanlığı, yaşlı bakımı, evde çalışan bakıcı, huzurevi ve bakımevi çalışanı, hemşire, çocuk bakımı, radyasyon, kriz yönetimi, cinsel sağlık, fizyoterapi, dengeli beslenme, restoran işletmeciliği, diyetisyen,
Tarım	Organik tarım, gıda ve mutfak meslekleri
Bilişim	5G teknolojileri, kodlama, dijital teknolojileri kullanma becerileri, rüya gerçekleştiriciliği, yapay zeka eğitmeni, drone kullanıcılığı, iklim mühendisliği, robot veterinerliği, bulut bilişim, siber güvenlik, 3-D yazıcı, artırılmış gerçeklik ve büyük veri, siber-fiziksel sistemler, yapay zeka, sanal gerçeklik

Tablo 4'te gelecekte olası meslekler sıralanmıştır. Bu mesleklerin, literatür eşliğinde global düzeyde meydana gelen değişimler neticesinde popüler olması tahmin edilmektedir. Genel olarak son yılların trend eğitim yaklaşımı olan STEM eğitimine yönelik meslekler veya bu disiplinleri ilgilendiren meslek gruplarının önem derecesinin artacağı söylenebilir. Nitekim ilgili literatürde STEM eğitim yaklaşımları ile bu alandaki meslek gruplarına ilginin artma eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Özel eğitim, sosyal hizmetler ve pedagoji alanlarındaki mesleklerin önemi daha da artacaktır. Sanat, spor ve müzik alanlarındaki var olan meslek gruplarının devam edeceği ama yeni eklemelerin ilgi odağı olabileceği düşünülmektedir. Nitekim ergoterapi mesleği bu alanlardaki fiziksel aktiviteler, duyuşsal egzersizler, yaşamı idame ettirebilme egzersizleri gibi birçok alanı kapsayan uğraşı terapisi şimdiden sivrilmiştir (Demirci, 2017). Ayrıca meditasyon, yoga eğitimliği ve kişisel bakımla ilgili meslek gruplarına olan ilginin de artacağı düşünülmektedir. Sağlık alanında hekimlik, diş uzmanlığı, nöron bilim gibi mesleklere ek olarak; estetik, kozmetik, ayak bakımı uzmanlığı, kriz yönetimi, cinsel sağlık, fizyoterapi, dengeli beslenme, restoran işletmeciliği, diyetisyen, yaşlı bakımı, evde çalışan bakıcı, huzurevi ve bakımevi çalışanı, hemşire, çocuk bakımı gibi mesleklerin ilgi odağı olacağı düşünülmektedir (Bulut, 2018). Tarım alanında hobi bahçeciliği, çiçekçilik, çiftçilik gibi mesleklere ek olarak organik tarım ile uğraşının daha revaçta olacağı düşünülmektedir. Özellikle endüstri 4.0 gibi global değişimlerin getirisi olan bilişim sektörü ve meslek gruplarının oldukça ilgi göreceği düşünülmektedir. Bilişim teknolojileri bilgisayar ve mühendislik alanlardaki mesleki gelişimlere ek olarak, kodlama, dijital teknolojileri kullanma becerileri, rüya gerçekleştiriciliği, yapay zekâ eğitmeni, drone kullanıcılığı, iklim mühendisliği, robot veterinerliği, bulut bilişim, siber güvenlik, artırılmış gerçeklik ve büyük veri, siber-fiziksel sistemler, yapay zekâ, sanal gerçeklik gibi meslek gruplarının ön planda olacağı tahmin edilmektedir (Bulut, 2018; Ecevit Satı ve Oktay Yılmaz, 2020; Gökdemir Ekici ve Sütütemiz, 2018).

Genel olarak sosyal bilimlerde gelecekte popüler olması muhtemel meslekler yukarıda sıralanmıştır. Değişen dünya şartları ve bireyin ilgi-yetenekleri meslek tercihlerini etkilemektedir. Bu meslekler dışında, bireyin ev geçimi, ebeveyn olma, birey sorumlulukları ile ilgili meslek gruplarının da popüler olacağı düşünülmektedir. Öte yandan ülkemiz gibi genç nüfusun yoğun olduğu ülkelerde gençlik hizmetleri veya gençlerin eğitimlerine yönelik meslek gruplarının da önem derecesinin artacağı düşünülmektedir. Sosyal bilimlerde alanına yönelik yapılan bu çalışmaya benzer bilgisayar, mühendislik, zirai gibi diğer alanlarda da geleceğin mesleklerinin analiz edilmesi önerilmektedir.

4. KAYNAKÇA:

- Akalın, Ö. (2006). *Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki algıları ile geleceğe yönelik umut düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Akyüz, Y., (2008). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi
- Areskoug-Josefsson, K., Juuso, P., Gard, G., Rolander, B., & Larsson, A. (2016) Health care students' attitudes toward addressing sexual health in their future profession: Validity and reliability of a questionnaire. *International Journal of Sexual Health*, 28(3), 243-250, <https://doi.org/10.1080/19317611.2016.1199453>
- Aydemir, L. (2018). Üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini belirleyen faktörlere yönelik bir inceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (5) , 713-723. DOI: 10.18506/anemon.378084
- Ayrıntı, (2020). Kaybolmaya yüz tutan meslekler. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi Ayrıntı*, 8(93), 25-31.
- Ayrıntı, (2021). Teknolojinin pandemi döneminde artan önemi. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi Ayrıntı*, 8(94), 23-27.
- Balçın, M. D. & Yavuz Topaloğlu M. (2018) Gelecekte seçmek istedikleri mesleklere ilişkin öğrenci görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1331-1359.
- Bartlett, R. (2020). Enhancing civil service capability: emergence of the professions model. *Asia Pacific Journal of Public Administration*, 42(4), 262-273, <https://doi.org/10.1080/23276665.2020.1787184>
- Bebitova, M., Roduplu Şahin, D. (2020). Uzay madenciliği kavramı, finansal ve hukuksal açıdan bir değerlendirme. *International Journal of New Trends in Science, Engineering and Technology*, 3(1), 28-44.
- Bektaş, Ö. (2019). *Sosyal bilimlerde sosyal bilgiler (Turan, R., & Yıldırım, T.; Sosyal bilgiler temelleri)*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Bulut, S. (2018). Geleceğin meslekleri üzerine tavsiyeler. *Katılım Finans Dergisi*, 2(10), 62-63.

- Çark, Ö. (2020). Dijital dönüşümün işgücü ve meslekler üzerindeki etkileri. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 19-34.
- Çelebi, M., & Altuncu, N. (2019). *21. yüzyıl becerilerinin ingilizce öğretim programındaki yeri*. 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi. 231-244. Gaziantep
- Çelebi, M., & Seninç, Ş. (2019). *Öğretmenlerin 21. yüzyıl becerilerine ilişkin yeterlik algılarının ve bu becerileri kullanım düzeylerinin belirlenmesi*. 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi 157-172. Gaziantep
- Cengiz, S. A. (2019). *Endüstri 4.0 sürecinin eğitim sistemine yansımaları; Türkiye örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Nevşehir
- Çoban, A., E., (2009). *Mesleki rehberlik*. (Edt: Güven, M; Psikolojik danışma ve rehberlik). Ankara: Anı Yayıncılık
- Demirci, O. O. (2017). Ergoterapi: Geleceğin mesleği olabilecek bir meslek alanı, *Klinik Psikiyatri*, 20, 59-65.
- Dönmez, İ., & Gürbüz, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin Covid-19 virüsü hakkında bilişsel yapılarının belirlenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2159-2172. DOI: 10.33206/mjss.763029
- Durmuş, M. (2012). *İlköğretim 8. sınıf rehberlik programı eğitsel ve mesleki gelişim kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars
- Ecevit Satı, Z., & Oktay Yılmaz, B. (2020). Endüstri 4.0 ortamında değişen iş ve mesleklerin türkiye’de kadın istihdamına etkileri. *Strategic Public Management Journal*, 6 (11) , 54-76. DOI: 10.25069/spmj.701685
- Fıncıoğulları, S. (2016). Sosyal bilimler ve hermeneutik üzerine kısa bir değerlendirme. *Sosyoloji Dergisi*, 33, 37-48.
- Gillis, L., Whibbs, R., & Li, A. (2020). Future chefs’ beliefs on the role of nutrition, diet, and healthy cooking techniques in culinary arts training for foodservice: A cross-cultural and gender perspective. *Journal of Culinary Science & Technology*, <https://doi.org/10.1080/15428052.2020.1808138>
- Gohil, A., Modi, H., & Patel, S. K. (2013). *5G technology of mobile communication: A survey*. International Conference on Intelligent Systems and Signal Processing, 288-292
- Gökdemir Ekici, S., & Sütütemiz, N. (2018). *Dijital kuşağın nitelikleri, beklentileri ve yakın geleceğin iş biçimlerine genel bir bakış*. International Congress on Politic, Economic and Social Studies, 4, Venice ITALY
- Gülen, S. (2020). Çocuk gelişimi okuyan bireyin sahip olmak istediği meslek ve tercihlerinin nedenleri ile beraber incelenmesi, *Turkish Studies-Education*, 15(3), 1893-1906. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.41996>
- Gülen, S., & Demirkuş, N., (2014). Güneş sistemi ve ötesi: uzay bilmecesi” ünitesinde, görsel materyalin öğrenci başarısına etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-19.
- Hockridge, D. (2013). Challenges for educators using distance and online education to prepare students for relational professions. *Distance Education*, 34(2), 142-160, <https://doi.org/10.1080/01587919.2013.793640>
- Işık, M., & Erol, H . (2020). Endüstri 4.0 farkındalığı ve işgücü nitelikleri üzerine etkileri: süleyman demirel üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Özel Sayı*, 86-112. DOI: 10.33692/avrasyad.831613
- Karaca, A. (2018). *Yedinci sınıf öğrencilerinin çeşitli meslek grupları hakkındaki algılarının kelime ilişkilendirme testi (kit) aracılığıyla incelenmesi ve öğrencilerin gelecekte meslek seçiminde rol oynayan faktörlerin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Koştı, G. (2020). Sanayi 4.0 ve teknoloji bileşenleri. *Journal of Business Innovation and Governance*, 3 (2) , 131-144.
- Kurt, E, Sehitoglu, Y, & Şengüllendi, M . (2020). Türkiye’de salgın hastalıklar ve işletme tarihi: salgın hastalıkla mücadelede büyüyen bir girişimci olarak Necip Akar. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 15 (2) , 45-54.
- Lecaj, F. (2019). Küreselleşme göç ve kadın. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3(1), 49-58
- Mitra, R. N., & Agrawal, D. P. (2015). 5G mobile technology: A survey. *ICT Express*, 1(3), 132-137. <https://doi.org/10.1016/j.ict.2016.01.003>
- Naidoo, S., Turner, K. M., & McNeill, D. B. (2020). Ethics and inter professional education: An exploration across health professions education programs. *Journal of Inter professional Care*, 34(6), 829-831, <https://doi.org/10.1080/13561820.2019.1696288>
- Nazlı, S., (2008). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programları*. Ankara: Savaş Yayınevi

- Nissen, L. (2020). Social work and the future in a post-covid 19 world: a foresight lens and a call to action for the profession. *Journal of Technology in Human Services*, 38(4), 309-330, <https://doi.org/10.1080/15228835.2020.1796892>
- Oskay, H. A. (2020). Gece gökyüzünün sanat eserinde kullanımı: Astrofotoğraf. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 9(69), 750-767.
- Özkoku, C. E. (2020). *Endüstri 4.0'ın istihdam boyutu*. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Pentini, A. A. & Lorenz, W. (2020). The Corona crisis and the erosion of 'the social' – giving a decisive voice to the social professions. *European Journal of Social Work*, 23(4), 543-553, <https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1783215>
- Ruohotie-Lyhty, M., & Pitkänen-Huhta, A., (2020). Status versus nature of work: pre-service language teachers envisioning their future profession. *European Journal of Teacher Education*, <https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1788535>
- Sarı Gerçil, G. (2019). *Küresel göç ve entegrasyon sorunlarına yönelik değerlendirme*. Fifth International Mediterranean Social Sciences Congress. 355-366
- Sayın, Z., & Seferoğlu, S. S. (2016). *Yeni bir 21. yüzyıl becerisi olarak kodlama eğitimi ve kodlamanın eğitim politikalarına etkisi*. Akademik Bilişim 2016, 3-5 Şubat, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın
- Serinikli, N. (2021). COVID 19 salgın sürecinde örgütsel değişim: Uzaktan/Evden çalışma modeli. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 277-288. DOI: 10.18069/firatsbed.831755
- Takala, M., Wickman, K., Uusitalo-Malmivaara, L., & Lundström, A. (2015) Becoming a special educator – Finnish and Swedish students' views on their future professions. *Education Inquiry*, 6(1), <https://doi.org/10.3402/edui.v6.24329>
- Taşkesen, M . (2017). Küreselleşme sürecinde Türkiye'de iç göç ve çalışma hayatı. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (1) , 20-35.
- Tataj, X , Kola, M . (2021). Education Policies in Line with the Latest Developments in the Field of Artificial Intelligence: Case of Albania. *İnsan ve İnsan*, 8 (27) , 101-116. DOI: 10.29224/insanveinsan.818263
- Tatlı, H. S., Kazan, H., & Öngel, V. (2021). Kariyer planlama; ülkenin ekonomik itibarı ve kariyer kaygısı açısından bir inceleme. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 22 (1), 167-185
- World Economic Forum (WEF), (2020). *The future of jobs report 2020*. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf Erişim tarihi: 04.02.2021
- Yalı, S. (2021). *21. yüzyıl becerileri perspektifinden tarih eğitiminin yönü*. *İnsan ve İnsan*, 8 (27) , 209-233 . DOI: 10.29224/insanveinsan.818785
- Yasım, Y. (2020). Endüstri 4.0: Çalışmanın geleceği. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (1) , 47-64.
- Yeşilyaprak, B., (2008). *Eğitimde rehberlik hizmetleri gelişimsel yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK), (2019). *Geleceğin meslekleri çalışmaları*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/gelecegin_meslekleri_calismalari.pdf erişim tarihi: 02.02.2021
- Yusifov, S.I., Ragimova, N. A., Abdullayev, V. H., & Imanova, Z. B. (2020). 5G Technology: A New Step to IoT Platform. *JINAV: Journal of Information and Visualization*, 1(2), <https://doi.org/10.35877/454RI.jinav257>
- Žuk, P. (2020). On the role of utopia in social thought and social sciences. *History of European Ideas*, 46(8), 1047-1058, <https://doi.org/10.1080/01916599.2020.1761650>